

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Herttaliisa Tuure, toiminnanjohtaja
Reetta Pietikäinen, asiantuntija

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry (ent. Valtakunnallinen työpajayhdistys) kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua oppivelvollisuuslaista. Into kiinnittää lausunnossaan huomiota jo aiemmin esiin nostamiinsa huoliin keskeyttämisvaarassa olevien nuorten tuentarpeisiin vastaamisesta ja tuki- ja ohjauspalveluiden riittämättömyydestä sekä etsivän nuorisotyön roolista ja työpajatoiminnan asemasta uudistuksessa. **Lakiesityksessä ei ole huomioitu riittävästi niiden nuorten elämäntilanteita ja tarpeita, joiden vuoksi uudistustyötä tehdään – tai tulisi tehdä. Myös uudistuksen aikataulu on haastava, uudistusta pitäisi toimeenpanna ajassa, jossa koronaepidemia haastaa koulutuksen järjestäjien arkea.**

Into on toteuttanut jäsenistölleen lakiesitystä käsittelevän kyselyn, ja hyödyntää saatuja vastauksia lausunnossaan.

Lausunnon keskeinen sisältö:

- Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteet ovat tarkoituksenmukaisia ja kannatettavia. **Lakiesityksessä ei kuitenkaan ole huomioitu riittävästi tukea ja ohjausta tarvitsevien ja opintonsa keskeyttämisvaarassa olevien nuorten elämäntilanteita ja tuentarpeita.** Lain tavoitteita ei voida saavuttaa, ellei tuki- ja ohjauspalveluihin resursoida nykyistä enemmän ja lisätä toimenpiteitä koulutuksen keskeyttämisen ehkäisemiseksi.
- Oppivelvollisuuden laajentaminen ei ole vain koulutuspoliittinen kysymys. Myös sosiaali- ja terveystaloudelliset sekä kuntoutuksella on merkittävä rooli nuorten opiskeluvaikeuksien vahvistamisessa ja koulutuksen läpäisyn tukemisessa. **On tärkeää lisätä nuorille räätälöityjä matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluja ja toteuttaa nuorten terapiatakuu.**
- Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle vapaaehtoisen mahdollisuuden luottamukselliseen aikuiskontaktiin, etsii nuoren kanssa ratkaisuja nuoren haasteisiin sekä tukee rinnalla kulkien hakeutumista niihin palveluihin, joita hän tarvitsee. Lakiesityksessä kunnan ja etsivän nuorisotyön keskinäisiä rooleja ja vastuita tulee vielä tarkentaa. **Etsivä nuorisotyö ei saa vastata oppivelvollisuuden suorittamisen valvonnasta.**
- **Lakiin on kirjattava, että toimija, joka on vastuussa nuoren oppivelvollisuuden suorittamisen valvonnasta, ei ole etsivä nuorisotyö.** Etsivä nuorisotyö toimii kunnan toimijoiden kanssa yhteistyössä, mutta viimekätinen vastuu oppivelvollisuuden suorittamisesta ja sen jatkamisesta tulee olla kunnan (muilla) toimijoilla, ei etsivällä nuorisotyöllä. **Olennaista on, ettei etsivä nuorisotyö voi olla velvoittavaa, vaan se on nuorelle jatkossakin aina vapaaehtoista.**
- Työpajat toimivat koulutusjärjestelmän kumppaneina ja mahdollistavat yksilölliset opintopolut tarjoamalla vaihtoehtoisia oppimisympäristöjä ja valmennuksellista tukea. On hyvä, että lakiesityksessä työpajat nostetaan esille vaihtoehtoisena oppimisympäristönä. **Esitys ei kuitenkaan tunnista riittävästi työpajojen tarjoamia valmennuspalveluita, eikä siten huomioi työpajatoimijoille oppivelvollisuuden laajentamisesta syntyviä kustannuksia.**
- Työpajoja koskevia kirjauksia on tarkennettava kansanopistoja vastaavaan suuntaan, ja kustannukset on korvattava myös työpajatoimijoille täysimääräisesti oppivelvollisuustehtävään liittyen. Lakiin tulee kirjata, että **työpajojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyön tulee olla sopimuksellista ja kustannukset tulee korvata työpajoille ”raha seuraa oppivelvollista” -periaatteen mukaisesti.**
- Työpajojen ja koulutuksen järjestäjien edustajat ovat laatineet *Yhteistyön linjaukset* -asiakirjan¹, jota voidaan hyödyntää sopimuksellisuuden ja kustannusten korvaamisen edistämässä paikallisten sopimusten rinnalla.

¹ <https://www.intory.fi/kehittaminen/opinnollistaminen/tyopajojen-ja-koulutuksen-jarjestajien-yhteistyon-linjaukset/>

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki
www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

- Työpajat toimivat myös tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjien yhteistyötahona. Esitys ei tässäkään kohden huomioi työpajatoimijoille palveluiden tuottamisesta syntyviä kustannuksia. Lakiin on kirjattava, että **työpajojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyön tulee olla sopimuksellista ja kustannukset tulee korvata työpajoille.**

Huomio keskeyttämisvaarassa olevien nuorten tuentarpeisiin

Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteena on, että jokainen peruskoulun päättävä nuori suorittaa toisen asteen koulutuksen. Uudistuksen tavoite on tarkoituksenmukainen ja kannatettava. Oppivelvollisuuden korottaminen 18 ikävuoteen on merkittävä uudistus, jota ollaan edistämässä vauhdilla.

Lainsäädännön arviointineuvosto nosti esiin omassa lausunnossaan, että keskeisin ongelma uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi on toisen asteen opintojen keskeyttäminen, eikä oppivelvollisuuden laajentaminen estäisi tulevaisuudessa opintojen keskeyttämistä, vaikka opiskelijoille tarjotaankin enemmän erilaisia tukitoimia. Arviointineuvosto toteaa myös, että esityksessä kiinnitetään paljon huomiota tukea tarvitseviin opiskelijoihin, mutta esitys ei kohdistu heihin kovin tehokkaasti.

Into on nostanut esiin uudistustyön alusta alkaen huolen siitä, että varsinaiset toimenpiteet koulutuksen keskeyttämisen ehkäisyyn puuttuvat. Koulutuspolulta putoamisen taustalla on asioita, joihin nuoret tarvitsevat tukea, ja tarpeita, joihin tulee nykyistä paremmin vastata. Taustalla on usein esim. koulukiusaamista, (diagnostiikkamattomia) oppimisen vaikeuksia, neuropsykiatrisia haasteita tai terveydellisiä pulmia. **Koulutuksesta putoamassa olevien nuorten haasteet tulee ratkaista, ja tähän tarvitaan nykyistä vahvempia ja varhaisempia tukitoimia ja palveluita.**

Etsivä nuorisotyö ei saa vastata oppivelvollisuuden suorittamisen valvonnasta

Kunnan rooli oppivelvollisuuden laajentamisessa tulee olemaan suuri. Kunta on viime kädessä vastuussa nuoresta, jotta hänet saadaan oppivelvollisuuden piiriin. Esityksessä todetaan, että oppivelvollisuuslaissa kunnalle säädetty velvoite korvaksi osittain nuorisolaissa säädettyjä etsivän nuorisotyön tehtäviä. **Kunnan ja etsivän nuorisotyön keskinäisiä rooleja ja vastuita tulee vielä tarkentaa. Etsivä nuorisotyö ei saa vastata oppivelvollisuuden suorittamisen valvonnasta. Oppivelvollisuuslakiin on tarkennettava, että toimija kunnassa, joka on vastuussa nuoren oppivelvollisuuden suorittamisesta, ei ole etsivä nuorisotyö.** Kirjauksella tulee varmistaa, ettei etsivän nuorisotyön vastuulle jätetä kunnalle määritellyn lakisääteisen, velvoittavan tehtävän toteuttamista.

Hallitus kohdensi neljännessä lisätalousarviossa lisärahoitusta koulunuorisotyöhön ja etsivään nuorisotyöhön. **Nuorisotyö ja etsivä nuorisotyö tekevät yhteistyötä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kanssa, ja näitä toimintamalleja tulee kehittää.** Näitä toimintamuotoja koulutuksen järjestäjä ja viime kädessä kunta voivat hyödyntää, kun oppivelvollinen on vaarassa keskeyttää opintonsa.

Etsivä nuorisotyö on tavoittanut kattavasti haasteellisessa tilanteessa olevia nuoria, ja hyvien tulosten katsotaan liittyvän erityisesti vapaaehtoisuuden periaatteeseen. Tämä arvokas ja tarpeellinen nuorisotyön muoto ei saa joutua koetukselle uudistuksessa.

Nuorisolain mukaan nuori saa itse päättää yhteistyöstä ja sen muodoista etsivän nuorisotyön kanssa. Etsivän nuorisotyön rooli on pidettävä selkeänä: nuoren kanssa tehtävän yhteistyön tulee säilyä vapaaehtoisena. **Etsivä nuorisotyö toimii kunnan toimijoiden kanssa yhteistyössä, mutta viimekätinen vastuu oppivelvollisuuden suorittamisesta ja sen jatkamisesta tulee olla kunnan (muilla) toimijoilla, ei etsivällä nuorisotyöllä.** Etsivä nuorisotyöntekijä voi osallistua nuoren tukemiseen rinnalla kulkien sekä auttaa nuorelle tarpeellisten palveluiden ja tukiverkostojen kokoamista kunnan ohjauspalveluista vastaavien henkilöiden työparina, joka kutsutaan mukaan silloin, kun se palvelee nuoren etua ja kunnioittaa hänen tahtoaan. Olennaista on, että etsivä nuorisotyö ei voi olla velvoittavaa, vaan se on nuorelle aina vapaaehtoista. Nuorelle on oltava mahdollista kieltäytyä yhteistyöstä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa ilman, että siitä koituu yhteiskunnan taholta minkäänlaisia seurauksia hänelle itselleen tai hänen huoltajalleen.

Into katsoo, että seuraavat oppivelvollisuuslain pykälät tarvitsevat vielä tarkennuksia etsivän nuorisotyön näkökulmasta

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

11 § Hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu

Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä koulutuksen järjestäjien rooli oppivelvollisten nuorten tukemisessa ja ohjaamisessa kasvaa. Huolta herättää erityisesti se, miten ja millä resursseilla koulutuksen järjestäjät selviävät laajenevasta ohjaus- ja tukiroolistaan, kun niillä on nykyisinkin haasteita tukea keskeyttämisvaarassa olevia nuoria. Nuorten on tärkeää saada tukea riittävän varhaisessa vaiheessa, ennen kuin ongelmat kasautuvat ja syvenevät.

Jotta oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteet voivat toteutua, on ohjaus- ja tukipalveluita merkittävästi vahvistettava. **Viimekätinen vastuu oppivelvollisuuden suorittamisesta on esityksen mukaan asuinkunnalla, mutta ennen sitä on oppilaitosten tehtävä paljon nuoren tukemiseksi.** Tässä kouluissa tehtävällä nuorisotyöllä on suuri merkitys. Nuorisotyö voi tukea nuorta elämäntilanteessaan ja koulutuksen järjestäjää tehtävässään, mutta vastuu oppivelvollisuuden suorittamisesta ei saa siirtyä nuorisotyölle.

14 § Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

Into katsoo, että laissa on tarkennettava vastuutahoja: **on kirjattava, että vastuutaho ei voi olla etsivä nuorisotyö. Etsivä nuorisotyö toimii tarvittaessa nuoren rinnalla kulkevana yhteistyötahona, mutta etsivän nuorisotyön tulee säilyä vapaaehtoisuuteen perustuvana palveluna.** Hallituksen esityksessä kuntien uuden ohjaus- ja valvontavastuun ei katsota synnyttävän etsivään nuorisotyöhön lisäkuluja vaan pikemminkin vähentävän niitä, joten on selvää, että etsivä nuorisotyö ei voi olla oppivelvollisuuden seurannan kannalta keskeinen toimija.

Nuorisolaki

Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä myös nuorisolakia (1285/2016) on uudistettava 11 § osalta, jossa säädetään nuoren yksilöinti- ja yhteystietojen luovuttamisesta etsivää nuorisotyötä varten, eli ns. ilmoitusvelvollisuudesta etsivään nuorisotyöhön. Voimassa olevan nuorisolain mukaan perusopetuksen järjestäjällä on velvollisuus tehdä ilmoitus etsivään nuorisotyöhön, jos nuori ei sijoitu perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Samoin koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus tehdä ilmoitus koulutuksen keskeyttäneestä nuoresta nuoren kotikunnan etsivään nuorisotyöhön. Jatkossa sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien että kuntien velvollisuudet laajenevat, eikä ilmoitusvelvollisuutta etsivään nuorisotyöhön enää ole oppivelvollisten nuorten kohdalla. Muista kuin oppivelvollisista nuorista tiedot luovutettaisiin etsivälle nuorisotyölle entiseen tapaan.

Lakiesityksen mukaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjä voisi jatkossakin halutessaan luovuttaa myös oppivelvollisen nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot nuoren kotikunnan etsivälle nuorisotyölle. Esitys ei kuitenkaan täsmennä, millaisissa tilanteissa opetuksen tai koulutuksen järjestäjä luovuttaisi nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot kahdelle taholle. Kunnalla on vastuu oppivelvollisuuden seurannan valvonnasta, jolloin ensimmäinen yhteydenotto ja vastuu nuoresta on kunnalla. Kunnan ja oppilaitosten tulee kehittää yhdessä nuorisotyön kanssa yhteistyön malleja ja terävöittää vastuut. Vapaaehtoisuuteen ja ensisijaisesti nuoren luovuttamiin tietoihin perustuva etsivä nuorisotyö ei voi toimia ohjausvastuullisena ja nuoren tietoja pääasiallisesti käsittelevänä tahona, kun kyseessä on oppivelvollinen nuori.

Kuntien yksi tärkeimmistä tehtävistä uudistuksen myötä on kehittää kuntaan uusi, moniammatillisesti toimiva, kunnan vastuulla oleva palvelurakenne oppivelvollisten tavoittamiseksi, ohjaamiseksi ja tukemiseksi, joka on valmis jalkautumaan nuorten luokse. Oppivelvollisuuslain muotoilu tarkoittaa kuntakohtaisia ratkaisuja, ja kunnissa käytävissä olevat resurssit asettavat nuoret eriarvoiseen asemaan. **Nuorten kannalta huolta herättää, saavatko he jatkossa riittävää, kokonaisvaltaista tukea oikea-aikaisesti ja tarpeeksi varhain.** On tärkeää, että yhteistyötä perusopetuksen, toisen asteen koulutuksen, nuorisotyön ja kunnan kesken kehitetään uudessa tilanteessa, ja sille on myös riittävät resurssit. Myös tiedonsiirto on turvattava tässä moniammatillisessa yhteistyössä.

Etsivä nuorisotyö voi toimia ohjaus- ja valvontavastuussa olevan kuntatahon työparina ja osana moniammatillista yhteistyötä auttaa asuinkuntaa sen vastuutehtävissä. Oppivelvollisuutta valvovana toimijana kunta toimii vastuunkantajana ja vuorovaikutuksen aloitteellisena osapuolena kaikissa nuorta tai huoltajaa velvoittavissa tilanteissa, jotka oppivelvollisuuden suorittamiseen saattavat liittyä. Nuorelle on oltava mahdollista kieltäytyä

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

yhteistyöstä etsivän nuorisotyön kanssa ilman, että siitä koituu minkäänlaisia seurauksia hänelle itselleen tai hänen huoltajalleen.

Laissa tulee selkeästi ilmetä, että etsivä nuorisotyö työskentelee nuoren asuinkunnan työparina oppivelvollisen ohjaamiseksi hänelle tarpeellisiin palveluihin ja hyödyllisten tukiverkostojen kokoamiseksi, mutta ei voi olla ensimmäinen nuorta tavoitteleva taho. Etsivä nuorisotyö ei voi myöskään vastata oppivelvollisuusrekisteristä eikä kunnan organisoimasta palvelusta, jolla perusopetuksen jälkeen vailla opiskelupaikkaa jääneistä tai opintonsa keskeyttäneistä nuorista tehdään ilmoitus kuntaan.

Into ehdottaa muutosta lakiin nuorisolain 11 §:n muuttamisesta:

HE: ”Sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti: 1) ~~opetuksen järjestäjä voi...~~”

uusi muotoilu: ”Sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavalla tavalla. **Nuoren asuinkunnassa oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuussa oleva** taho voi oman vastuutehtävänsä tueksi, ja kun nuoren etu näin vaatii, luovuttaa tiedot

- 1) perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin;
- 2) oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa...

Etsivälle nuorisotyölle ei siis tulisi ilmoittaa oppivelvollisista nuorista suoraan opetuksen järjestäjän tai koulutuksen toimesta, vaan ainoastaan asuinkunnan uuden ohjauspalvelun kautta. Yhteydenotto ja tietojen luovutus etsivään nuorisotyöhön tulee kyseeseen, kun asuinkunnassa arvioidaan saatujen tietojen perusteella ja nuoren tilanne kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan tukea ja ohjausta palvelujen ja muun tuen piiriin päästäkseen.

Inton esittämien muutosten avulla taataan esitettyä paremmin se, että kunnissa todella kehitetään kaivattuja uudenlaisia ratkaisuja oppivelvollisten tavoittamiseksi ja ohjaamiseksi. Jos ilmoituksia voisi edelleen tehdä yhtä lailla kuntaan kuin etsivään nuorisotyöhön, olisi todennäköistä, että uusi palvelurakenne jäisi monessa kunnassa nimelliseksi. Tällöin kunnat voisivat resursseja säästääkseen takertua nuorten tavoittamisessa ja ohjaamisessa jo olemassa oleviin rakenteisiin ja palveluihin, kuten etsivään nuorisotyöhön. Se ei kuitenkaan ole oikea toimija tähän uuteen lakisääteiseen tehtävään.

Työpajat tarjoavat oppimisympäristöjä ja valmennuspalveluita – kustannukset korvattava

Hallitusohjelman mukaan työpajat toimivat oppivelvollisuuden uudistuksessa yhtenä opinto- ja tukimuotona, joka voidaan sisällyttää toisen asteen tutkintoihin. **Lakiesityksessä työpajat nostetaan esille vaihtoehtoisena oppimisympäristönä Nykytila ja sen arviointi ja Vaikutukset työpajatoimintaan** -osissa sekä opintonsa keskeyttämässä olevien oppivelvollisten ohjauksen yhteydessä (12 §. Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu, perustelut).

Into katsoo, että **esitys ei kuitenkaan tunnista riittävästi työpajojen tarjoamaa valmennuksellista tukea opintojen suorittamisessa eikä siten huomioi työpajatoimijoille oppivelvollisuuden laajentamisesta syntyviä kustannuksia.**

Hallitusohjelmakirjauksen mukaan oppivelvollisuuden sisään rakennetaan erilaisia opinto- ja tukimuotoja, jotka voidaan sisällyttää toisen asteen tutkintoihin, esimerkiksi kymppiluokat, kansanopistot, työpajatoiminta, kuntoutus ja valmentavat koulutukset. Uudistustyön alussa puhuttiin ”*kolmannesta polusta*”, jossa ovat mukana kymppiluokat, kansanopistot, työpajatoiminta, kuntoutus ja valmentavat koulutukset. Uudistustyön edetessä kuitenkin vain kansanopistot on kirjoitettu oppivelvollisuuden opinto- ja tukimuotona selvästi esiin, ja myös kustannusten korvaaminen on otettu vain niiden osalta huomioon. **Jokaisella toimijataholla on uudistuksen toteutumisessa oma merkittävä roolinsa, ja toimijoiden painoarvojen sekä kustannusten korvaamisen periaatteiden tulee olla yhteneväiset.**

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatiepääläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki
www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

Into nostaa esille, ettei esitys huomio lainkaan työpajatoimijoille oppivelvollisuuden laajentamisesta syntyviä kustannuksia. Työpajat tarjoavat valmennukselliselle tuelle ja mielekkäille työtehtäville rakentuvia oppimisympäristöjä, joista hyötyvät sekä koulutuksen järjestäjät että ennen kaikkea tukea tarvitsevat opiskelijat. Tästä työstä on saatava sille kuuluva korvaus. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että työpajatoiminnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vahvistetaan. Esityksen mukaiset kirjaukset eivät tue tätä, vaan päinvastoin ovat vaarassa heikentää työpajojen taloudellisia edellytyksiä. **Työpajoja koskevia kirjauksia on tarkennettava kansanopistoja vastaavaan suuntaan, ja kustannukset on korvattava myös työpajatoimijoille täysimääräisesti oppivelvollisuustehtävään liittyen. Työpajojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyön tulee olla sopimuksellista ja perustua ”raha seuraa oppivelvollista” -periaatteelle.**

On huomioitava, ettei työpajatoiminnalle oppivelvollisuustehtävistä syntyviä lisäkustannuksia voida kattaa valtionavustuksesta, sillä se kattaa vain noin 10–25 prosenttia organisaatioiden nuorten työpajatoiminnan kokonaiskustannuksista. Esitys ei voi myöskään rakentua koulutus sopimuksen hyödyntämiselle, koska koulutus sopimukseen perustuvasta koulutuksesta ei makseta korvausta työnantajalle. Oppimisympäristöjen lisäksi työpajat tarjoavat oppivelvolliselle yksilöllisiä valmennuspalveluita. **Työpajojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyön on perustuttava sopimuksellisuuteen, jossa oppivelvollisen työpajalla viettämästä ajasta maksetaan opiskelijapäivähinta, joka määräytyy tarvittavan tuen ja ohjauksen mukaan.**

Työpajojen ja koulutuksen järjestäjien edustajat ovat laatineet **Yhteistyön linjaukset -asiakirjan**² edistämään yhteistyötä sekä tukemaan sopimuksellisuutta ja kustannusten korvaamista. Tätä asiakirjaa voidaan hyödyntää yhteistyön vahvistamisessa myös oppivelvollisten nuorten osalta ja oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanossa paikallisten sopimusten rinnalla.

Työpajat toimivat koulutusjärjestelmän kumppaneina. Ne mahdollistavat yksilölliset opintopolut tarjoamalla vaihtoehtoisia oppimisympäristöjä ja psykososiaalisen tuen valmennuspalveluita. Merkittävä osa työpajoista on tunnistanut oppimisympäristönsä yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa ja tunnistaa valmentautujille ja opiskelijoille kertyvää osaamista. Koulutuksen järjestäjät saavat työpajoilta tarkoin kuvatut valmennusmenetelmät ja eriteltyt työtehtävät sekä dokumentoidun yksilöllisen osaamisen kehittymisen. Työpajoilla voidaan suorittaa sekä tutkinnon osia että paikoin myös kokonaisia tutkintoja. Kertynyt osaaminen voidaan osoittaa näytöin. Työpajojen oppimisympäristöjen ja toimintaan osallistuville kertyvän osaamisen tunnistamiseen ja sen osoittamiseen viitataan työpajatoiminnan opinnollistamisen käsitteellä.

Työpajatoiminta toimii nivelvaiheissa, erilaisissa haasteellisissa elämäntilanteissa ja palvelusta toiseen siirtäessä saattaen vaihtavana palveluna. Työpajatoiminnan avulla voidaan parantaa elämänhallintaa, vahvistaa opiskelumotivaatiota ja kerryttää ammatillista osaamista sekä edistää työmarkkinoille sijoittumista. Työpajalla oppivelvollinen saa yksilöllistä tukea ja voi opiskella pienryhmässä kannustavassa yhteisössä. Työpajalla tarjotaan yksilö-, työ- ja ryhmävalmennusta. Yksilövalmennus on kokonaisvaltaista arjenhallinnan ja toimintakyvyn vahvistamista. Se tukee myös tarvittaviin muihin palveluihin, kuten mielenterveyspalveluihin kiinnittymistä. Työvalmennuksella kasvatetaan ammatillista osaamista ja yleisiä työelämävalmiuksia. Ryhmävalmennuksella vahvistetaan sosiaalisia taitoja ja kykyä toimia ryhmässä.

Esityksen Vaikutukset työpajatoimintaan -osassa todetaan, että **”Nuorten työpajat voisivat jatkossakin toimia koulutuksen tukipalveluna ja tutkintotavoitteisen ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutusten oppimisympäristönä, jolloin oppivelvollisen olisi mahdollista suorittaa osa tai osia koulutuksesta työpajalla”.** Lisäksi todetaan, että **”Työpajoja voitaisiin nykytilaa vastaavasti hyödyntää myös osaamisen hankkimisen oppimisympäristönä perusopetuksessa”.** Nämä ovat tärkeitä kirjauksia ja tuovat esille työpajojen roolin oppimisympäristönä.

Kuten esityksen Nykytila ja sen arviointi -osassa todetaan, **”Kaikki työpajat voivat toimia ammatillisen koulutuksen oppimisympäristönä, niin ammatillisissa kuin yhteisissäkin tutkinnon osissa, kunhan yhteistyö on luotu koulutuksen järjestäjän kanssa”.** Tämä on keskeistä. Sama koskee myös perusopetusta. Ja kuten esityksen Vaikutukset työpajatoimintaan -osassa todetaan, **”jatkossakin työpajat voisivat toimia vaihtoehtoisena oppimisympäristönä, jos koulutuksen järjestäjä tekee päätöksen oppivelvollisen koulutuksen järjestämisestä työpajalla ja**

² <https://www.intory.fi/kehittaminen/opinnollistaminen/tyopajojen-ja-koulutuksen-jarjestajien-yhteistyon-linjaukset/>

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kelloilta 7)
00520 Helsinki

www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

koulutuksen järjestäjä sopisi tästä nykytilaa vastaavasti työpajan kanssa". Into katsoo, että tämä on tarpeellinen kirjaus. Into esittää tähän kuitenkin lisättäväksi kirjausta työpajatoiminnan kustannusten huomioimisesta ja korvaamisesta: **"Tällöin kustannukset on korvattava työpajalle."**

Into esittää tarkennusta myös esityksen Vaikutukset työpajatoimintaan -osaan. Esityksessä todetaan: "Jos perusopetuksen jälkeen opiskelemaan hakeutuminen tuottaa nuorelle hankaluuksia, opiskelijan erityisen tuen tarve on tiedossa tai nuori haluaisi tutustua johonkin ammattialaan selvittääkseen, mikä olisi itselle sopiva ala, voidaan näissä tilanteissa hyödyntää työpajatoimintaa, jonka oppimisympäristö on tunnistettu." **Muotoilun "työpajatoimintaa, jonka oppimisympäristö on tunnistettu" tilalla tulisi käyttää "työpajatoimintaa", sillä opiskelemaan hakeutumisen tukeminen esimerkiksi arjenhallinnan tukemisen näkökulmasta ei edellytä varsinaista oppimisympäristön tunnistamista tai opinnollistamista.** Sopimuksellisen yhteistyön rakentaminen on kuitenkin olennaista, ja varsinaisten opintojen suorittamisen osalta myös työpajojen oppimisympäristöjen tunnistaminen.

Into esittää edelleen tarkennusta esityksen Vaikutukset työpajatoimintaan -osaan työpajalle itse hakeutumisen osalta. Esityksessä todetaan, että "Jatkossakin nuori voi hakeutua itse suoraan työpajalle, mutta tällöin hän ei voisi suorittaa siellä oppivelvollisuuttaan". Into esittää tähän tarkennusta: **"Jatkossakin nuori voi hakeutua itse työpajalle. Työpaja voi tukea nuoren koulutukseen hakeutumista ja toimia oppimisympäristönä, kun työpaja ja koulutuksen järjestäjä ovat sopineet yhteistyöstä ja kustannukset korvataan työpajalle."**

Into katsoo, että seuraavat oppivelvollisuuslain pykälät tarvitsevat vielä tarkennuksia työpajatoiminnan näkökulmasta

4 § Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen

Into esittää oppivelvollisuuden suorittamisen yhteyteen lisättäväksi kirjausta, että oppivelvollisuutta voi suorittaa myös muissa vaihtoehtoisissa oppimisympäristöissä, kuten työpajoilla, koulutuksen järjestäjän ja muuta oppimisympäristöä edustavan tahon väliseen sopimukseen perustuen. **Lisäksi tähän yhteyteen tulee kirjata, että oppivelvollisuustehtäviin liittyvät kustannukset on korvattava työpajoille.** Kustannusten korvaamisen tulee rakentua periaatteen "raha seuraa oppivelvollista" mukaisesti opiskelijapäivähintana, joka määräytyy tarvittavan tuen ja ohjauksen mukaan.

7 § Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen

Oppivelvollisuuden keskeyttänyt nuori tarvitsee tukea ja ohjausta keskeytyksen aikana. Nuorelle tarjottava ohjaus ja tuki tulee kirjoittaa oppivelvollisuuslakiin vahvasti esille. **Tilanteessa, jossa opinnot ovat mahdollisesti keskeytymässä, työpajatoimintaa tulee tarjota vaihtoehtoisena oppimisympäristönä, ja tämä tulee kirjata lakiin.** Työpajalla nuori voi saada sekä yksilöllistä ohjausta ja psykososiaalista tukea että mahdollisuuksia suorittaa tutkinnonosia valmennuksen tukemana. Myös tähän tarvitaan kirjaus, että siirtyminen työpajalle tulee tapahtua koulutuksen järjestäjän ja työpajan välisellä sopimuksella ja **kustannukset tulee korvata työpajalle.**

Jos oppivelvollisuuden suorittaminen keskeytetään määräajaksi, säilyy oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuu koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjällä on oltava riittävät resurssit sen varmistamiseen, että oppivelvollinen palaa määräaikaisen keskeyttämisen jälkeen suorittamaan opintojaan.

8 § Oppivelvollisuuden suorittaminen opiskeluoikeuden menettämisen aikana

Tilanteessa, jossa oppivelvollinen menettää opiskeluoikeutensa, on olennaista, että oppivelvolliselle tarjotaan tukea ja ohjausta, eikä häntä jätetä yksin haasteellisessa elämäntilanteessa. Laissa ehdotetaan, että oppivelvollisuuden suorittaminen opiskeluoikeuden menettämisen aikana on mahdollista edistää opintojaan itsenäisesti tai muissa oppimisympäristöissä kuin oppilaitoksessa tai työpaikalla. **Lakiin tulee lisätä kirjaus opintojen edistämisestä muissa oppimisympäristöissä, kuten työpajalla, jossa nuori voi saada sekä yksilöllistä ohjausta ja psykososiaalista tukea että mahdollisuuksia suorittaa tutkinnonosia valmennuksen tukemana.**

12 § Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu

Oppivelvollisuuslaki tarvitsee toteutuakseen riittävän lisärahoituksen oppivelvollisten tukeen ja ohjaukseen. Koulutuksen järjestäjät tulevat tarvitsemaan enemmän henkilöstöresursseja, jotta oppivelvollisen oikeus tukeen

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatiepääläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

ja ohjaukseen toteutuu. Riskit opintojen keskeyttämiselle tulee tunnistaa ajoissa ja oppivelvolliselle tulee taata hänen tarvitsemansa tuki.

Into pitää tärkeänä kirjauksena työpajoja vaihtoehtoisina oppimisympäristöinä keskeyttämisvaarassa olevien oppivelvollisten tukemisessa. Esityksessä todetaan, että jos oppivelvollinen olisi oikeissa keskeyttää opintonsa ilman hyväksyttävää syytä esimerkiksi väärän opiskelualavalinnan tai motivaation puutteen vuoksi, olisi tärkeää ohjata oppivelvollinen hänelle mahdollisesti soveltuvampaan oppimisympäristöön tai toiseen koulutukseen, jotta oppivelvollisuuden suorittaminen ei keskeytyisi. **Esityksen mukaan vaihtoehtoinen oppimisympäristö voisi olla esimerkiksi ammatillisten opintojen suorittaminen oppisopimuksella tai koulutusopimuksella taikka siirtyminen työpajajaksolle, jolloin työpaja toimisi ammatillisen koulutuksen järjestäjän järjestämän koulutuksen oppimisympäristönä. Työpajat toimivat vaihtoehtoisena oppimisympäristönä, jossa nuori voi saada sekä yksilöllistä ohjausta ja psykososiaalista tukea että mahdollisuuksia suorittaa tutkinnon osia valmennuksen tukemana.** Myös tähän tarvitaan kirjaus, että siirtyminen työpajalle tulee tapahtua koulutuksen järjestäjän ja työpajan välisellä sopimuksella ja kustannukset tulee korvata työpajalle.

15 § Opiskelupaikan osoittaminen

Olennaista on, että oppivelvollisen kanssa käydään riittävä määrä ohjauskeskusteluja opetus- ja koulutusalan ammattilaisten toimesta, jotta oppivelvollisen omat toiveet ja tosiasialliset valmiudet tulevat huomioituksi. Oppivelvollisen erityisen tuen tarve on kartoitettava. Ilman opiskelupaikkaa jäävät oppivelvolliset ovat tiedossa elokuussa, ja opiskelupaikan osoittaminen tehdään kahden kuukauden kuluttua tästä tiedosta. Perusopetuksen päättymisen ja opiskelupaikan osoittamisen välisenä aikana on tarjottava riittävästi tukea ja ohjausta.

Esityksen mukaan ”Opiskelupaikka voidaan osoittaa myös asuinkunnan järjestämässä tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa.” Opiskelupaikan osoittamisessa tulee ottaa huomioon oppivelvollisen tuen tarpeet, jolloin vaihtoehtoja tulee olla enemmän kuin yksi. **Opiskelupaikan osoittamisessa tulee tehdä yhteistyötä kunnassa toimivien työpajojen kanssa. Työpajat tarjoavat vaihtoehtoisia oppimisympäristöjä, jotka vastaavat kokonaisvaltaista tukea ja ohjausta tarvitsevien nuorten tarpeisiin.** Työpajalla on mahdollisuus kartoittaa nuorta kiinnostavaa opiskelualaa ja vahvistaa opiskeluvaihtoehtoja. Monilla työpajoilla voi myös suorittaa tutkinnon osia tai kokonaisia tutkintoja. **Into esittää lisättäväksi perustelutekstiin kirjauksen, jossa opiskelupaikan osoittamisessa huomioidaan myös muut oppimisympäristöt, kuten työpajat.**

23 § Tietojensaanti

Nuoren edun mukaisesti ja väliinpuotoamisen estämiseksi on välttämätöntä, että tiedonvaihto on saattaen vaihtavaa ja joustavaa eri viranomaisten ja toimijoiden välillä. Tilanteessa, jossa opiskelija siirtyy vaihtoehtoiseen oppimisympäristöön esimerkiksi työpajalle, tarpeellisten tietojen tulee siirtyä myös työpajalle. Erityistä huomiota tulee kiinnittää myös etsivään nuorisotyöhön liittyviin nuorisolain pykäliin, joiden muotoilu hallituksen esityksessä herättää huomattavaa huolta ohjausjärjestelyjen tarkoituksenmukaisuudesta, toimivuudesta ja alueellisesta yhdenvertaisuudesta. **Into esittää lisättäväksi pykälään, että myös muu oppimisympäristö, kuten työpaja, voi saada tehtävänsä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppivelvollisesta.**

Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta

Työpajat ovat jo pitkään toimineet nivelvaiheessa yhteistyötahoina, joilta opetuksen järjestäjät hankkivat palveluita tukea tarvitsevien nuorten opintojen edistämiseksi. Työpajoilla mm. järjestetään peruskoulujen pienryhmätoimintaa, työpajatoiminnassa voi suorittaa peruskoulun oppimäärän sisältöjä, työpajat tarjoavat koulunkäyntimotivaation kohottamisjaksoja ja työelämään tutustumisjaksoja sekä yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa kymppiluokkia ja Valma-koulutusta. Kaikessa työpajatoiminnassa on mukana työ-, yksilö- ja ryhmävalmennus, joita koulutuksen järjestäjä ei sellaisinaan pysty tarjoamaan. Valmennuksen avulla voidaan parantaa arkielämän taitoja, löytää nuorta kiinnostava opiskeluala sekä vahvistaa opiskelumotivaatiota ja koulutusvalmiuksia.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen lakiesityksen mukaan koulutuksen hankkimiseksi koulutuksen järjestäjä voi tehdä yhteistyötä muiden koulutuksen järjestäjien sekä koulutuksen järjestämiseksi tarpeellisten

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki
www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

nuorisotyötä tekevien julkisten tahojen ja yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden kanssa sekä työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Perustelutekstissä todetaan, että **nuorisotyön osalta velvoite tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että koulutuksen järjestäjät selvittäisivät yhteistyössä nuorisotyötä tekevien tahojen, kuten työpajojen, kanssa mahdollisuudet tukea opiskelijoiden opintojen etenemistä työpajoilta hankittavien palveluiden avulla.** Into pitää hyvänä työpajojen esille nostamista. Koulutuksen järjestäjien ja työpajojen yhteistyö nivelvaiheessa lisää olennaisesti nuorille tarjottavaa tukea.

Esitys ei kuitenkaan huomioi työpajatoimijoille palveluiden tuottamisesta syntyviä kustannuksia. Into esittää, että lakiin lisätään kirjaus: **Työpajojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyön tulee olla sopimuksellista ja kustannukset tulee korvata työpajoille.**

Huolta herättää, että esityksen mukaan opiskelija voi erota tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta omalla ilmoituksella. Tämä tuottaa riskin, ettei nuori saa tukea ja ohjausta, josta hän olisi hyötynyt. Esityksen mukaan opiskelija katsotaan eronneeksi, jos on ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole osallistua hänelle laaditun suunnitelman mukaiseen opetukseen. Tässä tilanteessa tulee vielä tarkentaa valvontavastuita koulutuksen järjestäjän ja nuoren asuinkunnan välillä. Vaikka esitykseen on kirjoitettu oppivelvollisuuslakia selkeämmin ja tarkemmin opiskelijalle tarjottava tuki ja ohjaus sekä sen määrä, herää nuoren kadottamisesta kuitenkin selkeä huoli.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki
www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

